

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ПРИВАТНОЮ НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Микола Миколайович СТРІЛЬЧУК,

здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права
<https://orcid.org/0009-0006-5861-7929>

Здійснення контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю в Україні є фактично неможливим без використання спеціального набору інструментів та засобів, які прийнято називати методами. Останні в свою чергу носять адміністративно-правовий характер. В розрізі представленої проблематики під відповідними методами найбільш доцільно розуміти визначену в нормах адміністративної галузі права систему інструментів, засобів та заходів, які в своїй діяльності використовують спеціально уповноважені суб'єкти у досліджуваній сфері суспільного життя. до відповідних методів, як вбачається, найбільш доцільно віднести наступні:

– аналітично-інформаційний метод. Аналітично-інформаційний метод є комплексним, адже включає зміст суто аналітичного, але при цьому більш широкий. Як частина методології контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю аналітично-інформаційний метод має на меті збір інформації про відповідний об'єкт і предмет контролю чи нагляду, а також встановлення наявності в ній фактів, які б вказували про вчинення порушень законності при провадженні нотаріальної діяльності, або нормативно-встановленого порядку і правил ведення останньої. Варто зазначити, що вказаний метод є первинним, адже застосовується перед всіма іншими доступними адміністративними способами, засобами та заходами. Наприклад, в аспекті антикорупційного контролю останній використовуються для розгляду інформації, щодо порушення приватними нотаріусами обмежень покладених на них законодавством в сфері протидії та запобігання корупції. В свою чергу, відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», суб'єкт відповідного різновиду нагляду за приватними нотаріусами, як суб'єктами первинного фінансового моніторингу, має право одержувати від останніх у встановленому порядку інформацію, документи, копії документів, оформлені та засвідчені суб'єктом первинного фінансового моніторингу [1].

– метод перевірки. Даний метод передбачає проведення більш активних та комплексних заходів щодо об'єкту, предмету нагляду та не обмежується роботою лише з інформацією. Відповідно до Наказу Міністерства юстиції «Про затвердження Порядку проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та вико-

нання правил нотаріального діловодства», існують планові та позапланові перевірки під час яких фактично перевіряється робота приватного нотаріуса за відповідний період. Так, планова перевірка – це комплексна перевірка організації роботи державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, організації нотаріальної діяльності приватного нотаріуса, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій і виконання правил нотаріального діловодства. В свою чергу, позапланова перевірка - не запланована Міністерством юстиції, територіальним органом Міністерства юстиції комплексна, цільова або контрольна перевірка організації роботи державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, організації нотаріальної діяльності приватного нотаріуса, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання ними правил нотаріального діловодства, а також перевірка за зверненнями фізичних і юридичних осіб;

– виховний метод. У психології виховання – це планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку дитини з метою формування в неї моральних понять і установок, принципів, ціннісних орієнтацій і навичок практичної поведінки, які створюють умови для її розвитку і готують до майбутньої громадської і трудової діяльності. У процесі виховання розвиваються вольові якості і риси характеру особистості, формуються її фізичні, розумові, світоглядні, моральні, естетичні та інші особливості. Розглядаючи виховання як процес, що реалізується при взаємодії вихователів і вихованців, а також самих вихованців, психологія вивчає закономірності саморозвитку особистості за умов спеціально організованої виховної системи, яка забезпечує не пасивне пристосування дитини до наявних форм соціального буття, не підведення її під певний соціально встановлений стандарт, а цілеспрямований розвиток кожної дитини як неповторної індивідуальності, як творця себе і обставин [2, с.57]. Виховання в межах контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю виражається у владно-психологічному впливі на приватних нотаріусів з метою формування в них стійких, відповідних ключовим принципам права та функціонування нотаріату цінностей, моральних орієнтирів, які забезпечать виправлення протиправної поведінки та забезпечать неприйнятність допущення прорахунків і порушень в своїй роботі. Забезпечується це за рахунок, по-перше, надання методичних рекомендацій, роз'яснень, вказівок, вимог в процесі безпосереднього здійснення контрольної-наглядової діяльності, що дозволяє показувати наявні негативні аспекти роботи приватного нотаріуса, а також надавати йому можливість їх виправити самостійно та набути таким чином позитивного досвіду; по-друге, притягнення приватних нотаріусів до встановленої законодавством юридичної відповідальності, що становить для інших приклад що та як не треба вчинювати, адже це карається законом.

– оціночно-кваліфікаційний метод. Встановлення факту порушень законності, правил та вимог здійснення нотаріальної діяльності і подальшого притягнення приватного нотаріуса до юридичної відповідальності, попередньо передбачає здійснення оцінки допущених ним порушень, прорахунків, а також надання їм вірної юридичної кваліфікації для застосування

такого покарання чи впливу, що матиме найбільший ефект з точки зору відвернення негативних наслідків, виховання. Саме в цьому і полягає сутність оціночно-юридичного методу, який призначено для визначення ступеня порушень, їх негативності та міри відповідальності нотаріуса за них.

– метод примусу. В рамках контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю примус полягає, по-перше, в невідворотності здійснення контролю та нагляду щодо відповідного суб'єкта. Відповідні аналітично-інформаційні, перевірочні та інші заходи, засоби та способи застосовуватимуться щодо останнього незалежно від його волі, згідно до законодавства України. По-друге, наявності примусових заходів впливу на приватних нотаріусів у разі порушення законності або правил, вимог провадження приватної нотаріальної діяльності. Зокрема, відповідно до статті 29-1 Закону України «Про нотаріат», нотаріальна діяльність приватного нотаріуса тимчасово зупиняється на час дії таких обставин: а) якщо приватний нотаріус не має приміщення для розміщення робочого місця (контори) або це приміщення не відповідає встановленим Законом умовам, - до усунення цих недоліків, але не більше 60 днів з дня виявлення цього порушення; б) якщо приватний нотаріус при вчиненні нотаріальних дій неодноразово порушував правила нотаріального діловодства, - до закінчення строку проходження підвищення кваліфікації (не більше двох тижнів); в) у разі необґрунтованої відмови приватного нотаріуса від надання Міністерству юстиції України, його територіальному органу в порядку, передбаченому законодавством, документів для перевірки організації нотаріальної діяльності та виконання правил нотаріального діловодства - до усунення цієї обставини тощо [3].

Таким чином, саме вказані вище методи найбільш змістовно відображають інструментарій, який використовується задля здійснення ефективного та якісного контролю та нагляду за приватною нотаріальною діяльністю. Втім, як суттєвий недолік слід відзначити те, що відповідні методи не знайшли належного законодавчого закріплення, а відтак дана прогалина потребує усунення. Зазначене, як вбачається, якісно покращить теоретичні дослідження у даному напрямку, а також правозастосовну практику.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: закон від 06.12.2019 №361-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. №25. Ст.171.
2. Психологічна енциклопедія. Автор-упорядник О.М. Степанов. К.: Академвидав, 2006. 424 с.
3. Про нотаріат: закон від 02.09.1993 №3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. №39. Ст.383.